

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Sapiente Fructuoso Epistolares Libri quinque

Bonifacio, Juan

Ingolstadii, 1606

VII. Cuidam magistro de generosis discipulis aptè regendis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51159](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51159)

gebantur Ciceronis libri, quàm no-
 tra. Vale, & extinctos filiolos ita de-
 plora, vt memineris esse mortales. *1. Reg. 16.*
 Esti alia mors est ista, quam defles.
 Vinam Saulis confors nemo istorum
 sit, quem vetet lugere Deus, vt nec
 misericordia, nec beneuolentia istius-
 modi mortem prosequi liceat, vtinam
 qui nos afficiunt, atque angunt, illius
 adolescentis similes sint, qui ad Chri-
 sti Domini vocem reuixit elatus, red-
 ditusque matri est, quæ se lachrymis *Luce 7.*
 conflictabat.

CVIDAM MAGISTRO.

De generosis discipulis aptè regendis.

RINCIPIBUS placuisse viris *1. Epistola*
 non vltima laus est, vt Venu-
 sinus venustè poëta dixit: Tu-
 as magis te gratum esse discipulis summo
 loco natis, qui neque veritatem arti-
 are pœcio tegas, neque obiurgationem
 extat, prætermittas, cum arguendi tempus
 ui Test, mirabile mihi non est tuam pru-
 denterentiam agnoscenti. Et nimirum,
 hæc

hæc est illa nostra prædictio, fore quo pu
 optimates suos tibi liberos familiæ esse sua
 hæredes maximarum erudiendos max fili
 derent, eorumq; cùm voluntati, re coge
 expectationi te pro isto ingenio, illi luc
 prudentia satis esse facturum. Entraba
 dem vt in publica gymnasia nobilia publ
 mi adolescentes, etiam si ad eos huius d
 ditas vniuersa pertineat, ventitare no cu
 semper optaui. Nostrorumq; di mitatu
 starum, ac principum iudicium ram no
 siui, qui domestico præceptore mino
 tenti filios, quorum multi ingenio erubesc
 simi essent, in vmbra discipul mus Ca
 tenebras inclusos clara luce priuauerur
 mentisq; aciem tanquam gladium v
 vagina reconditū hebescere sine sticos i
 paternæ namq; prouidentia est micun
 re, ne filij ocio corrupti domestico que spe
 ciis emollescant, gloria careant, Scholan
 artes alit, magistros non audiant, bus be
 ditos, & bonos, lucernam sub mo rex ad
 abscondant, quæ esse in candelâ quit, g
 debet, præceptores non interrogi tici no
 monitores non habeant, cum com Moncl
 scipulis de re literaria non discepto nihil se

Luca 11.

quo pugnandi genere nullum potest
 esse suavius. Ergò Imperator Perti-
 nax filium in publica gymnasia veni-
 re cogebat, & in Gniphonis Gramma-
 tici ludum literarium Tullius prætor
 intrabat. In Parisiensi quidem scho-
 la publicus sæpè auditor est magni ali-
 cuius ducis filius, regis cognatus ma-
 gno cum nobilium adolescentum co-
 mitatu, qui eius exemplo permoti ve-
 ram nobilitatem esse ducunt, nihil o-
 mnino in officio, & literaria palæstra
 erubescere. Ipseq; Rex Christianissi-
 mus Caroli noni fratris filium egregia
 puerum indole inter conuictores no-
 stros versantem semel inuisit, schola-
 sticos inter se commisit, magnaq; ani-
 micum voluptate omnia ad finem vs-
 que spectauit. Cùm verò sub finem
 scholarum pueri omnes positis geni-
 bus beatam Virginem ritè salutarent,
 rex ad nostros conuersus quæ Deo, in-
 quit, gloria sit, scholastici vestri hære-
 tici non erunt. Ioannes Mendozius
 Monclarensis marchio dignissimus
 nihil se de tanta illa claritate amisisse
 gloria-

*Herodia-
 nus in Vita
 Pertinacis.
 Suetoni. de
 Gramati.
 illustrib.*

*Hac ita Io-
 annes An-
 tonius Val-
 trinus in li-
 teris an-
 nui 1582.*

gloriatur, quòd meus sit discipulus, iam quòd
 auditor assiduus: de cuius peracriterum p
 iudicio, moribus suauissimis, ingloria, du
 mirabili aliud fuerit commemoradi. E
 tempus'. Quare & tibi, & tuis est hia vac
 ditoribus gratulandum, quibus esse leni
 ista, vt de Platonice mēsis Timostoma
 aliquando dixit, non in presentia acerbi
 sed etiam in posterum iucunda, quod c
 Si quid enim adulti peccauerint, fer
 monitorē grauem & serium vel hanc ex
 bunt, vel certè timebunt. Eucpletem
 enim sèpè solet, vt cunctantibus, p
 disq; parētibus audeat fortis magis pectan
 & verus, detq; sana consilia discip
 presta
 Quid enim timeat, q̄ nil humanum
 cedis sperat? quid offendit, qui se p
 genter insinuat? quid non imp
 facilis
 adipiscatur, obtineat, qui vt imp
 qui au
 ret & gratis, & propter Christū do
 ficas. C
 do perfecit? Verbera pædagogonatura
 quis, institutionē, doctrinā, adm
 nij qu
 tionē, reprehensionē, eamq; non
 tebit
 gis vtilem, quàm & cautā & temp
 potest
 uam tibi duntaxat assumis: in qu
 pum
 hementer laudo consilium, pr
 quam
 ria

*Cicero in s.
 Tuscul.*

capitulumque demiror. Illi enim, quo-
rum possessionibus antiquior est glo-
ria, ingenia, ducendi magis sunt, quam trahen-
dum. Et quia tua conuitio, & contume-
lia vacare solet reprehensio, tantaque
cunctatione & lenitate es, ut vel in
stomacho rideas, obiurgationisque
acerbitate laudis dulcedine condias,
quod dicitur accipitur, memoriae tradi-
tur, sensibusque mandatur. Ipsum au-
tem ex asse heredem, nobilem, locu-
mque primigenam, solamque volu-
ptatis & glorie mercedem, a literis ex-
spectantem (etsi alius verae sapientiae
discipulus praestantior est fructus) quid potissi-
mum docere debeas, literis ad me ele-
gantius scriptis percontaris. Cuius rei
facilis responsio est, ista enim in eius,
qui audit, ingenio, & natura sunt po-
tissima. Quare videndum tibi est, quod ferat
natura quemque; & ad id, unde se inge-
nium quasi flatus ostendit, vela dare oportet.
Illud tamen praecipere vniuersum
potest, quod virorum facile princi-
pium commune est, Latinam lin-
guam ut calleant, historiam cognoscant,
versus

versus pangant, qui & possunt, & in pri
 lunt. Sed Mathematicis nil comm prore
 dius, nil etiam esse potest illustr ipsa su
 Sed metiendi, ratiocinandi, astron area n
 cognoscendorum & vtilitate & que dic
 cessitate huius artis terminandus um cum
 modus, nec illa attingenda pars, mult as
 temere futura perscrutatur, & libe quid de
 hominum actiones præuenire nõ in Neb
 bitat. Quæ enim in hoc genere fuit, &
 duntur, & impia, & incerta sunt tur ux
 proinde Christianis esse debent in mo sua
 sa. Sit etiam curæ pietas, sit religio ium cr
 misericordia, sit humanitas. Ex casq, el
 stolis diui Augustini ad Bonifacius pas
 te authore multa condiscant, Hic mina.
 nymi Oforij librū de institutione quod op
 gis diligenter euoluant, Seneca hil noc
 goediam, quæ Octauia inscribitur, theus. e
 rint. Pauli Manutij auream illam bitu ab
 stolam, ad Fabium Stellam, quæ ronyn
 pit, agnosco tuis in literis, quotidie stituer
 legant. Exempla collige, quibus le, cui
 usmodi discipuli & ad virtutem, mirar
 rem benè gerendam, continend docto
 in officio populos erudiri possint sint,
 in

*Lib. 2. epi-
 stol.*

in primis magni illius Nebridij scri-
 ptore & teste Hieronymo, cuius hæc
 ipsa sunt verba: *Erat vir quidam in Cæ-*
sarea nomine Cornelius centurio cohortis,
quæ dicitur Italica, religiosus, & timens De-
um cum omni domo sua, faciens eleemosynas
multas plebi, & orans Deum semper. Quid-
quid de illo dicitur, hoc nomine commutato
Nebridio meo vindico. Hic religiosus
fuit, & amator pudicitie, ut virgo sortire-
tur uxorem, sic timens Deum cum omni do-
mo sua, ut oblitus dignitatis omne confor-
gium cum monachis haberet & clericis, tan-
taq; eleemosynas faceret in populis, ut fores
pauperum ac debiliu[m] obsiderent exa-
mina. Certè sic semper orans Deum, ut illi,
quod optimum esset, eueniret. & infra. Ni-
hil nocuit militanti paludamentum, & bal-
theus, & apparitorum cateruæ: quia sub ha-
bitu alterius alteri militabat. Hæc Hie-
ronymus. Plutarchi liber ille de in-
stituendis liberis à tuo legatur Achil-
le, cuius tu Phœnix es: eo enim lecto
mirari desinet multa sibi à Christiano
doctore præcipi, quorum simillima
sunt, quæ Plutarchus adolescentibus
 P facien-

*In epist. ad
 Salutnam.*

facienda præscripserit. Institutionem
 genua, liberalisq; sit, & illorum præ-
 pria, quos doces. Quos ego feliciter
 puto Alexandro, qui Aristotelem disci-
 ptorem habuit, Alcibiade, & Critone
 qui Socratem, Pericle, qui Anaxagoras
 ram Clazomenium, Dione, qui est
 institutus à Platone, Timotheo, qui
 Xenocrates erudiuit, Agesilao, qui
 Xenophontis auditor fuit, Philone
 qui Tarentinum Architam audiuit,
 Epaminonda Thebano, qui Lycurgum
 operam dedit. Cæcos enim cæci
 xerunt, & in perpetuæ mortis viam
 quasi baratrum inciderunt: tu vero
 istis tuis discipulis dogma salutis
 ponis, directumq; in coelū iter ostē-
 dis. Tu quidem aspice in Christum
 cui si placere studebis, omnia ex
 mi sententia cadent. Ex euentis pe-
 dere noli, ad nos enim illa non pe-
 nent, quibus causam nullā attulimus.
 Non enim Lactantij nomē obscurum
 Crispi mors violenta, quem Constanti-
 tini magni filium à Lactantio præ-
 rē institutum immerentem Constanti-
 ni

tinus pater occidit. Quæ iniustissima
nex, vt Constantini decora per tot an-
nos domi, forisq; incredibili cum ho-
minû admiratione quæsitâ corruptâ,
ita Lactantij Firmiani institutione &
disciplinâ decorauit. Nam Constan-
tini constans fama est iracundâ illam
fuisse libidinê domestici doloris pu-
niendi. Crispû enim, qui se bello Li-
ciniano perstrenuè gesserat, in Italiâ
precurrente verbis Faustæ vxoris im-
pulsus in oppido Istriæ Pola cõprehē-
di, & siue ferro, siue, vt quidâ prodide-
runt, veneno perimi iussit. Fausta enim,
vt nonnulli scribunt, insano adolescētis
amore capta, cum ad stuprû pellicere
castissimû iuuenē nō potuisset, furore
percita ipsum ad patrē detulit, q̄ etiâ
Phedrâ fecisse fabulę ferunt, quę Hip-
polytû priuignû frustra tentatû, apud
patrē mendacissimis verbis accusauit.
Alij tradūt, Faustâ affectati, appetitiq;
regni crimine priuignû obruisse veri-
tâ ne Cōstantin⁹ Crispû & egregia in-
dole cõmēdatû, & reb⁹ p̄clare gestis ce-
lebrē suis filiis etiâ tû pueris anteferet.

Vale, & timere desine, etsi enim Senecam te esse multi confirmant, tamen Neronem negant istum esse, quod doces. Quippe quem Theodosij principis verè Christiani simillimum fore dicunt, teque tui laboris vberissimi fructus percepturum sperant. Libenter tibi in huius epistolæ calce duo exempla narrare, quorum alterum quanta sit vis honestæ institutionis regum ac principum liberis indicat, alterum, quam magna sit in eisdem viciosa educationis pernicies, & per se ostendit.

IOANNES LONGVS VIR EGREGIUS, atque eruditus magister filiorum regis Poloniae Casimiri, quo Stanislaus Orichouius oratione funebri in laudem Sigismundi Augusti regis hęc verba.

NON erant auditi in Longi versus impudici, non cantus, symphonia turpis, quæ aculeis turpitudinis incenderent ad vicium inuen-

mentes. Nunquam ibi visi sunt turpiloqui, nunquam ebriosi, nunquam mimi, nunquam amore, vino, & mendacio corrupti histriones: denique nunquam illa diis irata, quam Itali appellant, Mascara. Nilq̄ earum rerum omnium, quarum imitatione, atq̄ consuetudine in vicium labitur iuuenilis ætas: talisq̄ fit, quales sunt ij, quorum conuictu lætatur. Quare aures illorum regum ab auditu, oculos à conspectu talium flagitiorum diligenter fidelis magister continebat. Libri apud illum à regibus illis pro Mascaris tractabantur, viri boni ac moderati pro histrionibus cū regibus illis versabantur. Parsimonia vitæ, morū reprehensio malorum, virga, atq̄ plaga administræ illius institutionis erant. Memini me audire de nostris senibus Casimirum dicere solitum nullum se acroama audire suauius, quàm eiulantem, ac virga cæsum ab illo magistro filium. Itaque cum magnarum rerum cupiditate monitore Ioanne Longo incenderetur assiduè præclara illa ad virtutē indoles, videtis quos fructus maturitate sua postea tulerit. Quid enim aliud causæ putatis esse, quòd omnes vicinæ gentes, atq̄ nationes ad Casimiri domum,

mum, quasi ad Philosophi scholam concurrerent? Vnde non solum reges regnandi, etiam magistros bene viuendi peterent. Nulla fuit alia, nisi ipsius institutionis ratio. Hac enim impulsus sunt Hungari, cuius illo Vladislauum regem sibi peterent, hanc ad Bohemi adducti Ioannem Albertum expetiuerunt, ita Alexandrum Lithuanum ita Sigismundum Silesii. Hæc ille. Placuit autem dialogo 3. de legibus de Cyro & Dario pessimis filiorum institucionibus sic ait. Cyrus Persarum rex educationis negligentissimus fuit, totus in re militari: liberos enim mulieribus educandos tradidit, illa verò ipsos ita nutrierunt, ut facerentur à pueris, & qui nulla re indigerent, tantum ne quis eis vlla in re molestus esset aut voluntati repugnaret, pater ipsis summis heris pecudum copiam, & copiosa ouilium & rorumq; cateruas & ingentes diuitias compararat: ignorabat autem eos, quibus illa ratione traditurus, non edoctos esse per suam disciplinam, id est, Persicam & suam. Persæ enim pastores erant, rei q; pecuaria delectabantur, & asperam regionem incolebant, quæ pastoribus poterat efficere robustos, & q; sub dio incedunt.

& tota

& totam noctem vigilare, et si castrametandum
 esset, castrametari possent: at non vi-
 dit liberos Medorum disciplinā à mulieri-
 bus & eunuchis edoceri corruptam quidem
 illam propter diuitiarum affluentiam, quam
 felicitatē appellabant. Quare tales euase-
 runt, quales existere eos necesse erat, qui ita
 essent educati. Ergò in Cyri patris mortui
 locum regno suscepto, duo superstites filij mo-
 nitionum impatientes, ac luxu disfluentes
 florentissimum regnū euertent. Primum
 enim alter alterū interfecit, ipse verò Cam-
 byses ebrietate & imperitia vecors impe-
 rium amisit. Per Medos videlicet & eum,
 qui eunuchus dicebatur, qui ex illius stulti-
 tia contemptu occasionē sumpsit regni occu-
 pandi. Itarursus ad Persas rediit imperium
 Darij, & septem sociorū opera. Et quidem
 Darius nō erat regis filius, nec delicatē à pu-
 ero fuerat institutus, ille ergò cum ad impe-
 riū peruenisset, ipsum quē septimus suscepisset,
 uniuersam ipsius regni molē in septē partes
 dissecuit, quarū ad hoc tēpus vestigia quadā
 remansere. & infra. Dario successit Xerxes
 regia rursus illa institutus disciplina, ut qui-
 dē Dario dici posset optimo iure Cyri damno

admonite Dari minimè sapuisti, enim quem
 Xerxem iisdem omnino moribus, quibus disciplina
 rus Cambysem: ille ergò ut eiusdem discipulie in
 plina cognatus & consors eadem quoque immo
 cinora edidit, eademq; infortuniorum suarum
 discrimina. Vale iterum, & hasce de fluxu
 historias tuis istis narra principibus non pe
 mea ca

CVIDAM GENEROSISSIMO, gratissimè
 tissimoq; Societatis discipulo.

Hic non potest, quàm tuos, &
 grati, memorisq; animi confessione
 plo non modò delectatus, & tantia
 etiam adiutus: etsi enim istiusmodi gratos
 premiorum nunquam me nimis perfec
 pidum fuisse mihi ipse sum confectus ma
 qui Deum in docenda, instituenda, perco
 adolescentia spectabam, sequebatur, sunt,
 providebam, tamen obiiciebatur tamen
 terdum animo metus humanos calculati
 reputanti, dolor, agritudoque nequi te
 leuis quorundam ingratorum diris animo
 tatem, asperitatemque cernenti. Nequissimè
 diui Ioannis vera illa ratio, argumeta, se
 ratioq; in mentē veniebat, qui illarum de do
 que